

Irena
Kraševac

Mediteran kao forum civilizacija

CIHA - Congrès International d'Histoire de l'Art
Međunarodni kolokvij: Civilisation(s): Méditerranée et au-delà
Marseille – Musée des civilisations
de l'Europe et de la Méditerranée (MUCEM)
26. – 28. 6. 2014.

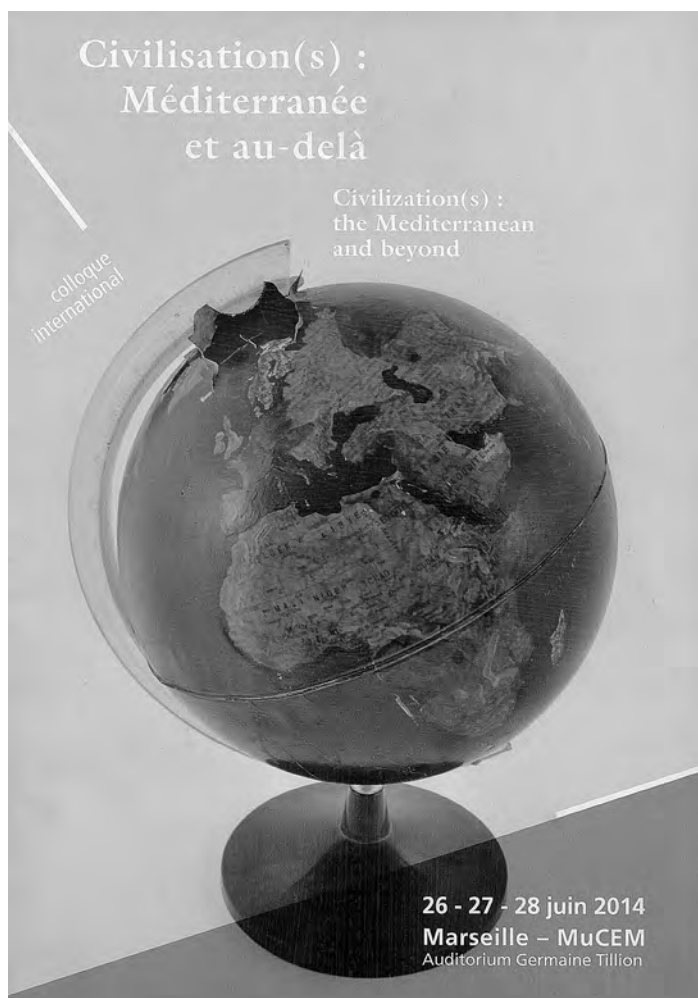
Marseille – grad kulture Europe 2013. odabran je za održavanje međunarodne konferencije posvećene mediteranskoj kulturi i civilizaciji kroz prizmu povjesničara umjetnosti u sklopu redovnog programa CIHA-e u suradnji s francuskim Nacionalnim institutom za povijest umjetnosti (INHA) i tamošnjim Društvom za povijest umjetnosti (CFHA).

Trodnevni skup održan je u Muzeju europske i mediteranske civilizacije otvorenom prije godinu dana, podignutom prema projektu Rudyja Riccottija, u Alžiru rođenog francuskog arhitekta talijanskog podrijetla školovanog u Marseilleu, etabliranog graditelja muzejskih i galerijskih zgrada, u čijem se projektiranju zalaže za “demuzealizaciju muzeja” konceptom interaktivnog i višefunkcionalnog prostora odnosno namjene. Zgrada MuCEM-a smještena je na ulazu u staru gradsku luku neposredno uz tvrđavu Sv. Ivana iz 12. stoljeća, s kojom je povezana pješačkim mostom. Stakleni kubus zgrade dobiva na atraktivnosti zahvaljujući fasadnoj mrežastoj opni sastavljenoj od elemenata perforiranih betonskih blokova. Uz stalni postav posvećen povijesnom i kulturnom križanju kultura i civilizacija u mediteranskom bazenu, interdisciplinarno povezanim sa suvremenim dobom, održava se redovno i nekoliko povremenih izložaba, filmske projekcije, koncerti i predavanja, što pridonosi neprestanom kolanju velikog broja posjetitelja te živosti i živopisnosti

samog mjesta na kojem se konfrontiraju more i kamen te suvremena i povijesna arhitektura.

Povjesničari umjetnosti održali su svoj simpozij u multimedijijskoj dvorani muzeja koja se nalazi u podrumskoj etaži ispod razine mora, fokusirajući se na zadane teme, koje su nastojale obuhvatiti pitanja vezana uz definiciju civilizacije, međusobne odnose između mediteranskih civilizacija te uloge umjetničkih djela u definiranju i konstituiranju civilizacija. Pritom je težište bilo na izmjeni teorijskih alata i metoda u interdisciplinarnom diskursu povijesti umjetnosti i antropologije. Preispitujući povijesnu uporabu termina “civilizacija”, mediteransko područje razmatra se kao forum civilizacija u kojem prirodni i oblikovani krajolik, arhitektura, urbani zahvati i s tim vezani predmeti i dekor sudjeluju u kolektivnoj svijesti “dugog trajanja”. Povezivanjem umjetničkih djela s jedne strane i predmeta bez estetske vrijednosti koji obilježavaju civilizaciju s druge, u istom muzejskom prostoru nastojalo se približiti dvije različite discipline.

Skup su pozdravili Bruno Suzzarelli, ravnatelj MuCEM-a, Antoinette Le Normand-Romain, generalna direktorica INHA-e, Ulrich Grossmann, predsjednik CIHA-e i Christine Peltre, predsjednica CFHA-a, dok su uvodna izlaganja održali Denis Chevallier, glavni kustos i znanstveni direktor MuCEM, Philippe Sénéchal, direktor istraživačkog odjela INHA i Zahia

Rahmani odgovorna za programe “Arts et mondialisation”, te Thierry Dufrêne, znanstveni tajnik CIHA-a.

U prvoj sekciji naslovljenoj *Kritička historiografija upotrebe termina “civilizacija”* sudjelovalo je sedam izlagača. David Wengrow, profesor arheologije s londonskog Sveučilišta, zalaže se za jasnije odvajanje pojma i koncepta civilizacije od države, dok alžirski konzervator Mourad Betrouni raskida s kronološkim (linearnim) hodom povijesti na primjeru arheoloških istraživanja u sjevernoj Africi. Giorgio Poti, doktorand na Europskom sveučilišnom institutu u Firenci analizira

pojam civilizacije kao retoričko oružje u kolonijanim sukobima 20-ih godina proteklog stoljeća, kao npr. britanskom protektoratu u Egiptu i francuskom zauzeću Sirije i Libanona. Profesor na švicarskom Sveučilištu Franklin Gabriel Gee na primjeru gradova-luka Hong Konga i Istanbula bavi se pojmom “inverzne civilizacije”. Todd Porterfield, voditelj katedre za povijest umjetnosti i globalizaciju (!) na Sveučilištu u Montrealu, govori o modernom značenju pojma civilizacija, koji nastaje u doba Francuske revolucije i vremenu oko 1800., kada se rađa i povijest umjetnosti u akademskom i muzeološkom

↑ Muzej europske i mediteranske civilizacije u Marseilleu
(preuzeto sa stranice www.mucem.org)

smislu. Hélène La Meaux sa Sveučilištu Pau et des Pays de l'Adour analizira razliku između orijentalnog i orijentaliziranog Mediterana, dok se Dominique Jarrassé sa Sveučilišta u Bordeauxu bavi deteritorijaliziranom židovskom civilizacijom na zapadnom Mediteranu.

Dругu sekciju *Referencije i identiteti* otvorilo je predvanje Marije Cruz Villalón sa Sveučilišta u Estremaduri na temu problema određenja hispanske umjetnosti u razdoblju između kasne antike i ranog srednjeg vijeka odnosno pitanje njezine pripadnosti bizantskoj ili islamskoj kulturi. Sarah Laporte s Instituta za povijesna istraživanja Sveučilišta u Lilleu izložila je temu o promjeni ikonografskih predložaka u 16. stoljeću u sjevernoj Europi pod utjecajem pravoslavne i armenske kulture. O ambivalentnosti tzv. rubnih premeta - kurioziteta, u kojima se isprepliću različiti kulturni utjecaji u razdoblju 17. stoljeća i razdoblju "prve globalizacije" referirala je Sabine Du Crest sa Sveučilišta u Bordeauxu. Nicolas Schaub bavi se Francuskim osvajanjem

Alžira na temelju slika francuskih slikara i propagiranjem podjele na "primitivnu" i "naprednu" civilizaciju. Zapaženo izlaganje održao je jedini hrvatski povjesničar umjetnosti na ovom skupu, Milan Pelc, kojem je kulturni i civilizacijski preplet istočne i zapadne Europe i Mediterana kroz povijest umjetnosti poslužio kao instrument za konstruiranje i dekonstruiranje nacionalnog identiteta u djelima Ivana Kukuljevića Sakcinskog i Rudolfa Eitelbergera te Josefa Strzygowskog i Ljube Karamana.

Treću sekciju *Mediteran kao forum civilizacija* započela je Alessandra Mascia sa švicarskog sveučilišta u Fribourgu ikonografskom analizom prikaza stranih (orijentalnih) veleposlanika u zapadnoj kulturi 16. i 17. stoljeća. O otomanskom Mediteranu kao simboličnom i stvarnom mjestu susreta kultura i civilizacija na primjeru Saint Pierre Hana, francuske četvrti u Istanbulu osnovane oko 1780. godine, izlagao je Paolo Girardelli s istanbulskog Sveučilišta Bogaziçi. Roberto Conduru

sa sveučilišta u Rio de Janeiru bavi se prijenosom graditeljskih modela na relaciji Beninskog zaljeva u Africi i Obale Svih Svetih u južnoameričkoj Bahiji, u kojima se isprepliću elementi mediteranske španjolske i portugalske arhitekture. Aylin Koçunyan s Europskog instituta u Firenci je na primjeru oglasa objavljenih u turskim novinama od 30-ih do 50-ih godina prošlog stoljeća referirala o modernizaciji i zapadnjačkim utjecajima na opremu stanova, dok je Roger Benjamin sa sveučilišta u Sydneyju tražio poveznice između tuniske pučke umjetnosti i slikarstva Paula Kleea. Mađarski dvojac László Beke i Viktor Oliver Lőrincz preispituje "francuske veze" kroz inovacijske metode avangardnih umjetnika na području Mediterana.

Posljednja sekcija bila je posvećena temi muzeja i civilizacija. Zeev Gourarier, voditelj znanstvenog odjela MuCEM-a, zalaže se za razumijevanje formativnog procesa civilizacijskih struktura sagledavajući ih u cjelini. Miyuki Aoki-Girardelli s Bogaziçi sveučilišta u Istanbulu rekonstruirala je itinerar europskog putovanja koje je poduzeo japanski arhitekt Ito Chuta početkom 20. stoljeća. Alia Nakhali s tuniskog fakulteta za tehnologiju i dizajn govorila je o fenomenu umjetničkog trenda kaligrafskog oslikavanja, koji se u Tunisu izjednačio s nacionalnim identitetom. Fenomenom kolonijalnog muzeja na primjeru kulturalnih hijerarhija u Magrebu bavili su se Mohamed Chadli, direktor Muzeja primijenjene umjetnosti u marokanskom Fezu i Bernadette Saou-Dufrêne, muzeologinja sa Sveučilišta Pariz 8. O afričkoj tradiciji i njezinoj transformaciji u suvremenoj afričkoj umjetnosti govorio je

Romuald Tchibozo sa sveučilišta u Beninu, a skup je zaključen izlaganjem Marie Grazie Messine, profesorice suvremene umjetnosti na firentinskom sveučilištu, koja se bavila talijanskim identitetom na izložbi održanoj 1981. u Centru Pompidou.

Za skup je odabrano 25 referata koji su na različite načine približili fenomen mediteranske civilizacije u današnjem fokusu istraživanja i tumačenja, pri čemu su nerijetko teme obrađene interdisciplinarno, uglavnom kroz polazišta arheologije i antropologije. Naglasak je bio na afričkoj, i šire, orijentalnoj kulturi odnosno civilizaciji na području Mediterana, odmičući se od tradicionalnog zapadnoeuropskog diskursa i hijerarhiziranja pojma "civilizacija".

Prilagođavajući se potrebama novog doba, CIHA osnovana 1930. na kongresu u Bruxellesu u cijelosti se otvorila procesu globalizacije stvarajući mrežu povjesničara umjetnosti na svim kontinentima, ostvarivši ciljeve koje je formulirao Jacques Thuilier još 1977., čime je eurocentrična povijest umjetnosti uspješno nadvladana prerastavši u internacionalnu povijest umjetnosti, kako je to potvrdio Jan Bialostocki 2007. godine.

U sklopu ovogodišnjeg kolokvija održana je i generalna skupština koju je vodio predsjednik Ulrich Grossmann, na kojoj su jednoglasnom potporom CIHA-i pristupile dvije nove članice, Hrvatska i Tunis. Društvo povjesničara umjetnosti Hrvatske time je ponovno dobilo mogućnost sudjelovanja u najvećoj međunarodnoj strukovnoj organizaciji, s ciljem boljeg povezivanja i prosljeđivanja problematike vezane uz novo definiranje stare discipline. ×